

ՀԻՆ ԷԶԵՐ

ՎԱՍՆ ՍՈՒՏ ԵՒ ԱՆՑԱԻՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻՍ

Արդ, ով եղբայր, եթէ կամիս որ յաղթես աշխարհի եւ ոչ ըմբռնիս ի պատրանս կենցաղոյս, դու խորհրդով միտ դիր եւ իմաստութեամբ բնեա եւ փորձեա եւ տեսանես թէ սնուողի է եւ անցաւոր կեանք մարդկան. որպէս զստուեր անցանէ եւ քան զերազ աներեւոյթ դառնայ: Զոր օրինակ եթէ մտանես ի տաճար գեղազորժ վայելուչ եւ վայելես տեսութեամբ, իսկ յորժամ ելանես անտի, թէպէտ դու եւ թէպէտ այն որ ոչ ետես. եւ դարձեալ կարօտանաս տեսանելոյ: Քանզի ոչ թէ յորժամ մեռանի մարդ՝ յայն ժամ զրկի յայս կենացս. այլ մինչդեռ կենդանի է՝ աւուրն փառքն յօրն ելանէ, եւ պահուն ի պահն:

Զի թէ կոչես գուսանս եւ լսես ծայնս ուրախութեան, երբ ծայնն յականջէդ կտրաւ, անցաւ ու գնաց, եւ դարձեալ կարօտ լինիս. թէպէտ դու՝ եւ թէպէտ այն որ ոչ լսեց բնաւ:

Եւ դարձեալ թէ տեսանես զքեզ յերազի թագաւոր եւ ծիաւոր, փառօք եւ պատուով. իսկ յորժամ զարթնուս ոչինչ ունիս ընդ քեզ, բայց միայն զայն որ յիշես՝ եթէ զայս ինչ տեսա ի յերազի:

Այսպէս յայգուէ մինչեւ ցերեկոյ՝ եթէ ուտես եւ թէ խմես եւ թէ ի բազմաց պաշտօն առնուս, եւ թէ դու զայլս ծառայես եւ պաշտես. իսկ ի հասանելն երեկոյին՝ էանց ամենայն եւ գնաց, եւ ի վաղիւն որպէս երազ թըւի, եւ դարձեալ կարօտ լինիս եւ քաղցեալ:

Զոր օրինակ եթէ ելանէ մարդ ընդ առաւօտն եւ երթա ի ճանապարհ մի, եւ տեսանէ բազում այգիս եւ դրախտս, մարգս եւ ծաղկունս, եւ անցեալ գնա, եւ հասանէ երեկոյին յօթեւանին՝ եւ ամենեւին ոչինչ ունի յայնցանէ ընդ իւր՝ բայց միայն զայն որ ասէ թէ զայս ինչ եւ զայն տեսի ի ճանապարհին:

Այսպէս եւ դու եթէ ի վաղուենէ մինչեւ ցերեկոյ զամենայն երկրաւոր ուրախութիւնս վայելես. իսկ երեկոյին էանց ամենայն եւ դարձեալ կարօտ լինիս: Վասն այնորիկ ասէ մարգարէն. Որպէս յերազի ոք ուտէ եւ ըմպէ, եւ յորժամ զարթնու՝ ընդունայն էր ամենայն:

Այսպէս եւ ամենայն փառք մարդոյ, որպէս եւ հանդերձ մարդոյ, առ սակաւ սակաւ մաշի եւ հնանա. քանզի ծերանան ալիքն եւ պակասէ խելքն, թառամի գեղեց-

ցատրուել են նաեւ որպէս լոկ բնական ծաղիկների «գեղարուեստական» վերարտադրութիւն՝ առանց գաղափարական բովանդակութեան:

Արեւային տեսութիւնը խոր արմատներ է տարածել ինչպէս զարգարուեստի մօտիվների ուսումնասիրութեան, նոյնպէս և նրանց հետ կապուող շատ ուրիշ հարցերի նուիրուած աշխատանքների մէջ: Անշուշտ, արեւը իր մեծ տեղն ու գերը ունեցել է մարդկանց հին պատկերացումների մէջ, սակայն այդ

գերը երբեք էլ, ինչպէս բնութեան, նոյնպէս և մեր նախնիների գիտակցութեան մէջ, չի ծածկել ուրիշ կարեւոր և համազօր այնպիսի գործօնների գերը, ինչպիսիք են ջուրը, հողը, օդը: Արեւը երեւան է եկել նրանց հետ միասին:

Այս հարցն աւելի սպառիչ պատասխան է ստանալու ստորեւ՝ չորս էլէմենտներին նուիրուած էջերում. ուստի այստեղ բաւարարուենք այս քանով:

(Շարունակելի՝ 5) Ա. Շ. ՄՆԱՏԱԿԱՆԵԱՆ

կուլթիւնն եւ նրւագի իմաստութիւնն, անգիտանայ գիտութիւն եւ նրւադէ լոյս աչացն, թուլանայ մարմինն եւ նրւադի ծայնն, եւ ամենեւին անկանի ի զօրութենէն. խաւարին տեսանելիքն, թուլանան ոտքն եւ կարկամին ձեռքն. պաղին ռընկունքն, կարկի բերանն, եւ կապի լեզուն. տկարանայ զօրութիւն անծինն եւ քաղի ուժ մարմնոյն. եւ որչափ յերկարէ ժամանակ՝ մարմինն հոգւոյն գերեզման լինի, եւ կենդանի մեռեալ կոչի: Այսպէս եւ ամենայն ինչ անցաւոր է յերեւելեացս եւ ոչինչ կայ հաստատուն:

Եւ թէ բարեկամ լինի մարդոյն՝ սակայն եւ այն բակտի, զի կամ մեռանի կամ զնայ եւ կամ պատճառանօք ինչ զսէրն յատելութիւն փոխէ: Եւ թէ մեղաց ցանկայ եւ կատարէ զայն եւ առնէ զիւր կամսն, եւ ոչ եթէ յագեցաւ, այլ եւ այն անցանէ առ ժամայն եւ դարձեալ կարօտանայ, որպէս ասէ Սողոմոն: Երբեմն մոլի ի կին եւ երբեմն ատէ զնա: Ի մեղաց շահ լոկ այն է որ մարդ պատժի յկատուծոյ, սարսի ի հրեշտակաց, ամաչէ ի դիւաց, եւ պարսաւի ի մարդկանէ:

Արդ, ով մարդ, իմաստութեամբ միտ դիր որ չխաբիս յայս կենցաղոյս: Յորժամ հանդիպի բեզ նստել ի մէջ մարդկան, ուտել ըմբել եւ ուրախանալ, դու զայն զմտաւած թէ ահաւասիկ յառնեմք յուտելոյս եւ անցանէ ուրախութիւնս: Եւ յորժամ տեսանես մարդ փառաւոր զարդարեալ եւ նոխացեալ, դու զայն իմացիր՝ թէ այս մեռանելոց է եւ ի հող դառնալոց: Որպէս մարգարէն ասէ. Ամենայն մարմին խոտ է, եւ ամենայն փառք մարդոյ իրրեւ զծաղիկ խոտոյ:

Եւ յորժամ տեսանես գարուն եւ վայելչութիւն ծաղկանց, դու զայն ած զմտաւ՝ թէ անցանէ գարունս եւ ծմնուն գայ: Եւ յորժամ տեսանես առաւօտ զըւարթ եւ ուրախարար, դու զայն իմացիր՝ թէ անցանէ առաւօտն եւ գիշեր լինի:

Յորժամ գովեն զբեզ մարդիկ եւ փառաւորեն, դու մի՛ հպարտանայր, զի այն ի սակաւ աւուրս հրնանայ եւ ի պարսաւանս դառնայ:

Եւ այսպէս ոչինչ է յերեւելեացս աստի հաստատուն: Եւ մարդս կարի դիւրափոփոխ է: Զի թէպէտ առժամանակ մի որպէս զերկինս բարձրանայ, յետ սակաւ ժամանակաց որպէս զգետին մոխրանայ: Իրրեւ զամպ ուռի, եւ քան զկաթիլ պակասի: Որպէս զծաղիկս պայծառանայ, եւ զերդ զխոտ չորանա: Իրրեւ զբոց բորբոքի, եւ զինչ զծուխ լուծանի: Որպէս զմրրիկ փոթորկի, եւ քան զսարդի ոստայն տկար երեւի: Իրրեւ զհնոց սաստկանա, եւ զերդ զկայծ շիջանի: Որպէս զծուխ յառնէ, եւ իրրեւ զաւազ ի խորս ընկղմի: Իրրեւ զծառ վայելչանայ, եւ որպէս զտերեւ թօթափի:

Երբեմն որպէս զլեռն հաստատուն կարծէ զինքն, եւ դարձեալ որպէս զստուեր աներեւոյթ լինի: Երբեմն որպէս զառիւծ գոչէ, եւ դարձեալ քան զմեծի տկարանայ: Երբեմն իրրեւ զհողմն սաստկանայ, եւ դարձեալ որպէս շամանդաղ յօդս լուծանի: Երբեմն որպէս հեղեղատ յառնէ, եւ դարձեալ զերդ զխաւի ի հոգմոյ հալածի:

Այսօր ուրախ եւ վաղիւն տրտում: Այսօր առողջ՝ եւ վաղիւն ցաւագին: Այսօր փառաւոր՝ եւ վաղիւն անարգեալ: Այսօր մեծատուն՝ եւ վաղիւն աղքատ: Այսօր ահագին՝ եւ վաղիւն ահարեկ: Այսօր ի մեծութեան՝ եւ վաղիւն ի թաղման: Այսօր ի գանձի՝ եւ վաղիւն ի գերեզմանի: Այսօր ցանկալի՝ եւ վաղիւն անարգելի: Այսօր սիրելի՝ եւ վաղիւն ատելի: Այսօր երանելի՝ եւ վաղիւն եղկելի: Այսօր խնդալի՝ եւ վաղիւն ողբալի: Այսօր ժողովէ՝ եւ վաղիւն ցրուէ: Այսօր իշխան՝ եւ վաղիւն փախստական: Այսօր զօրաւոր՝ եւ վաղիւն տկար: Այսօր տէր՝ եւ վաղիւն ծառայ: Այսօր յագեալ՝ եւ վաղիւն քաղցեալ: Այսօր ի խաղաղութեան՝ եւ վաղիւն փախստական: Այսօր արդար՝ եւ վաղիւն մեղաւոր: Այսօր անարատ՝ եւ վաղիւն արատաւոր: Այսօր անամօթ՝ եւ վաղիւն ամօթալի:

Մի ժամ յաղթեաց, եւ դարձեալ յաղթեցաւ: Մի անգամ պարտեաց, եւ դարձեալ պարտեցաւ: Մի անգամ փառաւորեցաւ, եւ դարձեալ անարգեցաւ: Ընդ առաւօտս բարեկամ, եւ ընդ երեկս թշնամի:

Երբեմն ի միասին, եւ երբեմն բաժանեալ: Երբեմն միամիտ, եւ դարձեալ երկ-
միտ: Երբեմն ի բազմաց ծառայից պաշտաւն առեալ, եւ դարձեալ ինքն այլոց ծառայ-
եաց: Երբեմն բերկրեալ, եւ երբեմն սարսեալ: Երբեմն ուրախ, եւ երբեմն տրտում: Եր-
բեմն երեւեալ, եւ երբեմն կորուսեալ: Երբեմն խնդալից, եւ երբեմն լալագին: Երբեմն
ի լիութեան, եւ երբեմն ի նրւագութեան: Երբեմն անհոգ, եւ երբեմն հոգարեկ: Երբեմն
հալածեաց, եւ երբեմն հալածեցաւ: Երբեմն մերձաւոր, եւ երբեմն հեռաւոր: Երբեմն
բռնաւոր, եւ երբեմն ըմբռնեալ յայլ բռնաւորէ:

Ընդ առաւատըս լուաւ աւետիս, եւ ընդ երեկս բաւթ: Յափշտակեաց երբեմն
զաղբատաց եւ ելից զտուն իւր զանծիբ, եւ յետո մատնեցաւ ի ձեռս այլ բռնաւորաց
եւ չբաւորեցաւ: Շինեաց տունս եւ տնկեաց այգիս եւ դրախտս զեղեցիկս եւ վայնուջս,
եւ յետ մեռանելոյն եթող աւերակ: Անցաննն ընդ այն մարդիկ եւ ասեն ո՞ր են շինողք
սորա: Տեսանես որ չիք ինչ ի յայս կեանքս հաստատուն, այլ ամենայն ինչ փոփո-
խական է որպէս զշուք եւ զերդ զճրագ, որ ի փոքր բամոյ եւ ի սակաւ փքոյ շիջանի:

Այսպէս եւ կեանք մարդկան յանկարծակի բառնին եւ վերանան ի միջոյ, ըստ
մարգարէին որ ասէ. Իսկ զհարդ եղեն աւեր, յանկարծակի սատակեցան, պակասեցան
եւ կորեան, եւ եղեն որպէս երազք զարթուցելոց: Սակաւ աւուրք լինին ժամանակ ման-
կութեան եւ ապա փոխին յառոյզ հասակն երիտասարդական: Եւ յետ այնորիկ սկսա-
նին գալ ալիքն հրաւէր մահուն, եւ մարմինն մաշեալ անկանի ի գորութենէ:

Արդ, եղբայրք, այժմ գործեցէք զբարիս, մինչդեռ ժամանակս ի ձեռս է, քանզի
գայ զիշեր յորում ոչ որ կարիցէ գործել: Քանզի ար Տեառն իբրեւ զգող գա զիշերի,
այնպէս հասանէ՝ ասէ առաքեալն: Եւ վասն անցաւոր կենացս, ասէ Սողոմոն, ունայ-
նութիւն ունայնութեանց, ամենայն ինչ ընդունայն է, ամենայն ինչ սնտոի է, ամենայն
ինչ որ եղեալ է ի հողոյ՝ դարձեալ դառնա անդրէն ի հող: Եւ անցաննն կեանք մարդ-
կան որպէս զնետս ամպոց, եւ քան զշիթս անծրեաց, որ լինի պղպջակ ի վերայ ջուրց:
Եւ թէ եւս առաւել՝ քան զաւուր միոյ իջեանի: Վասն որոյ եւ Տէրն մեր ասէ. Զի՞նչ
աւգուտ իցէ մարդոյ եթէ զաշխարհս ամենայն շահեսցի, եւ զանծն իւր տուծեսցէ.
քանզի զինչ տացէ մարդ փրկանս ընդ անծին իւրում: Եւ Պօղոս ասէ՝ եթէ երեւելիքս
առ ժամանակ մի են, եւ աներեւոյթքն յաւիտենական:

Արդ, ով եղբայրք, յորժամ երկրաւոր զբաղմունքս պարտեն զմիտս ձեր, դուք
գայս ամենայն զմտաւ ածէք եւ ապրիք ի չարեաց աստի շնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի
Քրիստոսի, որում վայելէ փառք եւ իշխանութիւն ընդ Հօր եւ Հոգւոյն, ամէն:

Վերագրեալ կտորը առնուած է Ս. Աթոռոյս Թ. 1128 ձեռագրէն, որ Գրիգոր
Տաթևացիի յօրինած Մեկնութեանց ժողովածոյ մըն է, օրինակուած 1411 ին, ման-
րորակ բոլորգրով: Վերնագիրը կ'ըսէ. «Անանիայ Սբ. Վարդապետի ասացեալ՝ Վասն
սուտ և անցաւոր աշխարհի» (էջ ՄԻԶ): Որոշ չէ թէ ո՞ր Անանիան է այս: Յամե-
նայն դէպս գրուածքը շահեկան է անով որ շատերու կողմէ անտեսուած ճշմարտու-
թիւններ կը յիշեցնէ մեզի:

Հրատ. Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ

